

X-XI. századi temető- és Árpád-kori településrészlet Vámosgyörk – MHAT Telep¹ lelőhelyen²

Pap Ildikó Katalin

ABSTRACT: *X-XI-Century Cemetery and Part of an Árpád Age Settlement at the Site Vámosgyörk — MHAT Telep.* The site is situated in the vicinity of the village Vámosgyörk, on the area of a fuel station. Csilla Farkas unearthed an Árpád age cemetery and part of a settlement here in 1997. The site also yielded finds from prehistoric graves and remnants of temples. The finds from the common cemetery (with linear structure) can be dated to the X-XI. centuries.

The dwelling unearthed in the settlement part is of the most common Árpád age dwelling structure. The house was built on a smaller prehistoric building. Most of the finds from the house and the other buildings of the settlement part belong to the early Árpád age, though some pottery, dated definitely to the late Árpád age, was also found. On the basis of the pottery finds the settlement can be dated to the X-XIII. centuries.

The relationship of the cemetery and the settlement is not clear yet.

A lelőhely leírása

A lelőhely a Heves megye délnyugati részén fekvő Vámosgyörk községtől 1 km-re délkeletre, a Jászárokszállás felé vezető műút délnyugati oldalán helyezkedik el (1. kép). A lelőhelytől kb. 1 km-re keletre folyik a Gyöngyös-patak.

A területen 1997-ben rézkori és kora-Árpád-kori temetőrészletet valamint ős-, vas- és kora-Árpád-kori településrészletet (2. kép) tárt fel Farkas Csilla³.

A kora-Árpád-kori soros elrendezésű⁴ köznépi temető egy hajdani vízfolyás közelében elterülő 106-107 m-es tengerszint feletti magasságú domb keleti, délkeleti oldalán helyezkedik el. A kibontott 55 sír közül 35 bizonyult kora-Árpád-korinak. A sírok a rézkori temető és egy vaskori település⁵ objektumait bolygatják.

A temető elhelyezkedése beleillik a X-XI. századi temetőkről kialakult egységes képbe, hiszen azok általában dombok déli, délkeleti, délnyugati lejtőjén, vízfolyások mellett helyezkednek el.

1 Motor Hajtóanyag Tároló Telep, a volt Kossuth Tsz területén.

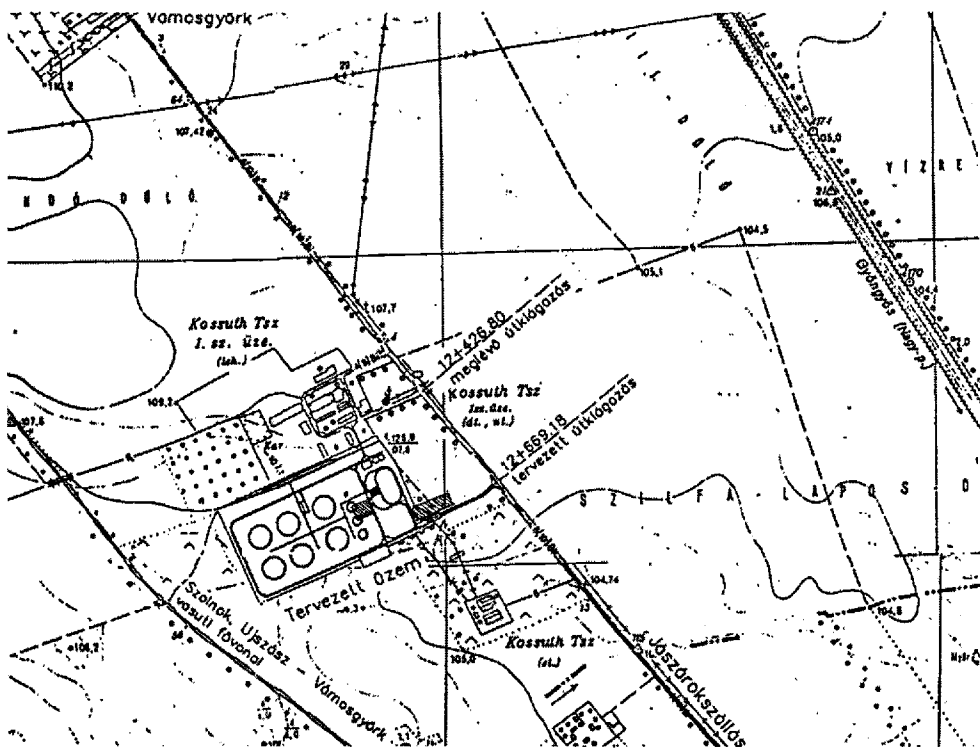
2 Ezen dolgozat a Szegedi Tudományegyetem – Régészeti Tanszékén (Móra Ferenc Múzeum) írt szakdolgozat előzetes publikációja. A szakdolgozat témavezetője Dr. Béres Mária, akinek folyamatos szakmai és emberi segítségéért ezúton is köszönetet mondok.

3 Köszönöm Farkas Csillának az Árpád-kori anyag dokumentációjának valamint közlési jogának átengedését.

4 A lelőhelyen templom maradványai nem kerültek elő. A szintvonalas térképet (2. kép) nézve esetleg a telepnyomoktól kissé északra elhelyezkedő dombon lenne érdemes templom után kutatni, azonban ha a kutatás pozitív eredménnyel járna is, a temetővel való közvetlen kapcsolata nem valószínű.

5 Minden sír betöltéséből került elő vaskori kerámia.

6 TETTAMANTI Sarolta 1975. 87.

1. kép. 1:10.000 méretarány. A lőhely elhelyezkedése

A néhány objektumból álló Árpád-kori, a temetőrésznél fiatalabb település objektumai (2. kép) a temetőtől 100-120 m-re északnyugatra találhatóak egy szintén 106-107 méter magasságú területen. Ugyanitt szkíta településnyomok is előkerültek. A Farkas Csilla által feltárt Árpád-kori település objektumai a domborzati viszonyok alapján a hajdani település déli, délnyugati szélét alkothatják.

Sírleírások

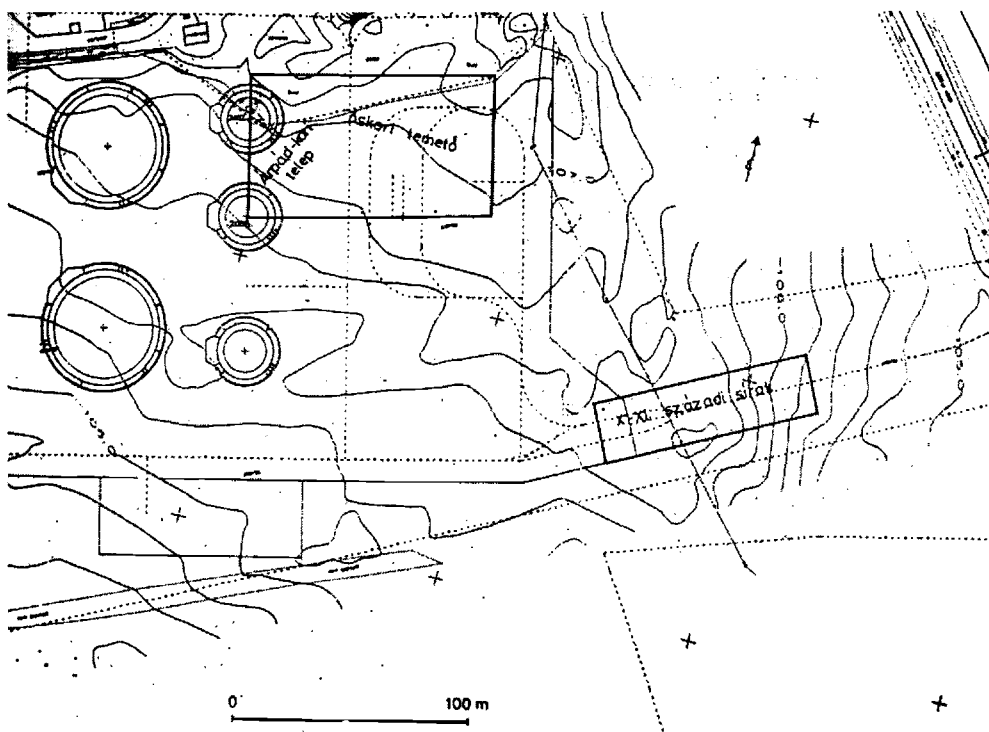
1. sír (4. kép)

T: NyDNy – KÉK 290-110 Vh: kb. 170 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű férfi váza, koponyája jobbra billent, karjai könyökből derékszögben hajlítva a testen fekszenek. Sírgödre nem volt megfigyelhető, csontjait a szkréper és az árokászó gép részben tönkretette.

Melléklet: 1, A mellcsont és az alkar között a mellkas jobb oldalán *vas nyílhegy* (I. t. 1.). Ltsz⁷: A. 97.5.1. Kovácsoltvas, nyéltüskés, rombusz alakú nyílhegy. Restaurált, közepesen jó megtartású. H: 7,8 cm. A nyílhegy méretei 5,9x2,3x0,4 cm. A nyéltüske kör átmetszetű,

7 A tárgyak a egri Dobó István Vármúzeumban találhatóak.

8 Eredetileg 3,6 cm széles lehetett.

2. kép. A temető és településrészlet elhelyezkedése a terület szintvonalas térképén.

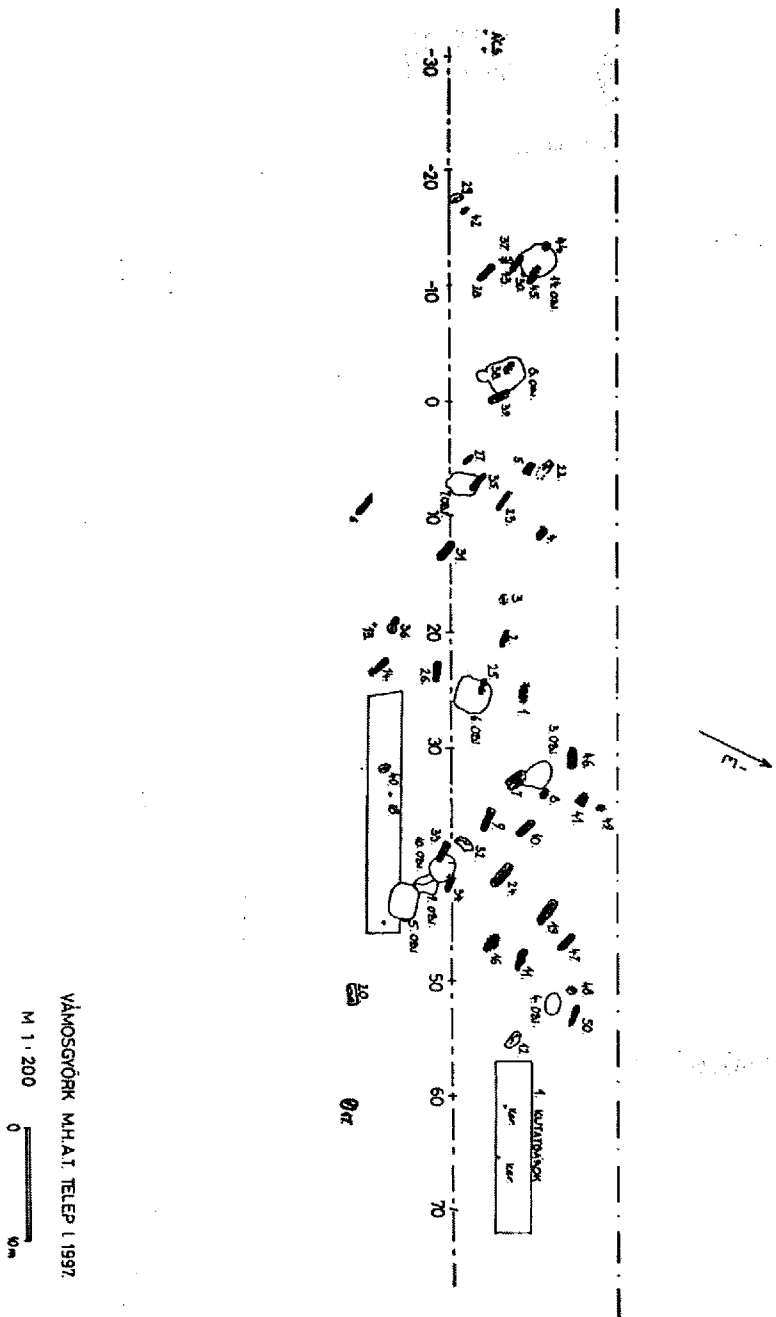
felületén falenyomat látható. Méretei: $1,9 \times 0,35 - 0,5 \times 0,3 - 0,55$ cm. 2, A jobb medencelapát és a jobb alkar között, illetve részben alatt *vas nyílhegy*. (I. t. 2.) Ltsz: A. 97.5.2. Kovácsoltvas, hegye sérült. Eredetileg rombusz alakú, nyéltüskés nyílhegy. Restaurált, közepes megtartású. H: 9,7 cm. A nyílhegy méretei: $6,4 \times 3,1^8 \times 0,4$ cm. A nyéltüske kör átmetszetű, felületén falenyomat figyelhető meg. Méretei: $3,3 \times 0,25 - 0,6 \times 0,25 - 0,6$ cm. 3, A jobb combcsonttól középtájon jobbra a csonttal 45-öt bezárva egy *vaskés*. (I. t. 3.) Ltsz: A. 97. 5. 3. Kovácsoltvas, egyenes hátú, egyélű, nyéltüskés vaskés. Pengéje három darabból ragasztott, nyéltüskéje sérült. Közepes megtartású. H: 11,7 cm. A penge a fokánál enyhén ívelt, hátán egyenes. Méretei: $9,7 \times 1,8 \times 0,7$ cm. A nyéltüske sérült, téglalap átmetszetű, felületén falenyomat látható. Méretei: $2,2 \times 0,8 - 1 \times 0,5 - 0,6$ cm.

2. sír

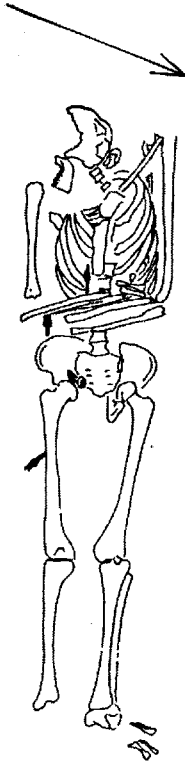
T: valószínűleg NY-K Vh: nem mérhető. A sírban fekvő férfi csontjait tönkretette az árokásó gép, csak a jobb combcsontok maradtak meg. Melléklet nem került elő. A temetkezés kora valószínűleg X-XI. század.

4. sír

T: Ny-K 270-90 Vh: nem mérhető. A rossz megtartású női vázat az árokásó gép tovább rongálta, csak a koponya és a bal felkarcsont töredékei maradtak meg. Melléklet nem került elő.

3. kép. Temetőterkép sötétítve az Árpád-kori sírok

4. kép. 1.sír

5. sír

T: NyÉNy-KDK 285-105 Vh: a lábcsontokig 93 cm. A háton fekvő, nyújtott testhelyzetű, férfiváz lábcsonthátját az árokásógép semmisítette meg. Koponyája megrongálódott, bordái nagyrészt hiányoznak, karjai a medencébe voltak hajtva. Sír-gödörnek dokumentálható része lekerekített sarkú téglány alakú, a gödör szélessége 57 cm. Melléklete nem volt.

6. sír

T: NyÉNy-KDK 300-120 Vh: 156 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, jó megtartású, bizonytalanul férfinak meghatározott 16-18 éves fiatal váza. Melléklete miatt valószínűleg nő. Koponyája jobb oldalra billent, jobb karja a test mellett nyújtott, bal a medencére hajtva helyezkedik el. Bordái és lábszárcsontjai bolygatottak. Sír-gödöre lekerekített sarkú téglány alakú, hossza 203, szélessége 42 cm. **Melléklet:** Csontmosáskor 2 db üvegyöngy (I. t. 4-5.) került elő. 1, Ltsz: A. 2001. 1. 133⁹. Piszkosfehér, gömbös testű üvegyöngy. Lyukasztása során az anyag kissé megnyúlt. Furata egyenes. Átm: 0,45-0,5 cm. 2, Ltsz: A. 2001. 1. 134. Ugyanílyen gyöngyszem. Átm: 0,4-0,45 cm.

7. sír

T: Ny-K Vh: nem mérhető. Gyermekek (Inf. II.) valószínűleg háton fekvő, bolygatott váza. A vázból csak a gerinc kis része, és bordák töredékei maradtak meg. Sír-gödöre hosszanti oldalain oválisodó téglány alakú, lefelé szűkülő. Hossza a száznál 160, a gödör alján 148 cm, szélessége 83 és 64 cm. Melléklet nem került elő.

8. sír

T: NyÉNy-KDK 298-118 Vh: nem mérhető. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz. Koponyája töredékes, hosszúcsonthátja és medencéjétől lefelé lévő csontjai hiányoznak, ez utóbbiakat a gép tette tönkre. Sír-gödöre nem volt megfigyelhető. Melléklete nem került elő.

9. sír

T: Ny – K 260-80 Vh: 155 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz, koponyája kissé jobbra billent, jobb karja a test mellett nyújtott, bal a medencére hajtva. Sír-gödöre lekerekített sarkú téglány alakú, hossza 215, szélessége 50 cm. **Melléklet:** A koponya alatt jobb oldalon egy ezüst S-végű hajkarika. (I. t. 11.) Ltsz: A. 97. 5. 4. Ezüsthuzalból hajlított, jó megtartású, S-végén töredékes, nagyméretű ezüst sima S-végű hajkarika. A huzal átmetszete ovális. Az S-véget kalapálással alakították ki. A karika másik végét nem csiszolták le, így látszik, hogy a huzalt fogószerű szerszámmal csíphették el. Átmérő: 2,7-3,0 cm, az S-vég 0,7x0,5x0,05 cm-es. Huzalvastagság 0,2 cm.

9 A temető leleteit 1997-ben A. 97. 5. 1-től folyamatosan leltározták be. A kerámiaanyag és a csontmosáskor előkerült leletek A. 2001. 1. 1-től kezdődően lettek nyilvántartásba véve.

10. sír

T: NyDNy – KÉK 285-115 Vh: 143 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz, koponyája kissé balra billent, karjai a test mellett nyújtva helyezkednek el. A váz felsőteste erősen bolygatott. Sírögödre lekerekített sarkú téglány alakú, hossza 189, szélessége 60 cm. Melléklet: A koponya mosásakor 2 db ezüst S-végű hajkarika. (I. t. 12-13.)¹, Ltsz: A. 2001.1.135. Ezüsthuzalból hajlított, jó megtartású sima S-végű hajkarika. Átmérő: 2,2 cm, az S-vég hossza 0,6 cm. A huzal átmetszete kör, vastagsága 0,2 m. 2, Ltsz: A. 2001. 1. 136. Ezüsthuzalból hajlított, jó megtartású sima S-végű hajkarika. Átmérő: 2,2 cm, az S-vég hossza 0,6 cm. A huzal átmetszete kör, vastagsága 0,2 cm.

11. sír (5. kép)

T: Ny – K 275-95 Vh: 152 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, jó megtartású női váz. Koponyája kissé jobbra billent. Jobb karja a test mellett nyújtott, bal a medencére hajtott. Sírögödre ún. múmia alakú¹⁰, hosszúsága 175 cm, szélessége a felsőtestnél 55, a lábsontoknál 36 cm. Melléklete nem volt.

14. sír

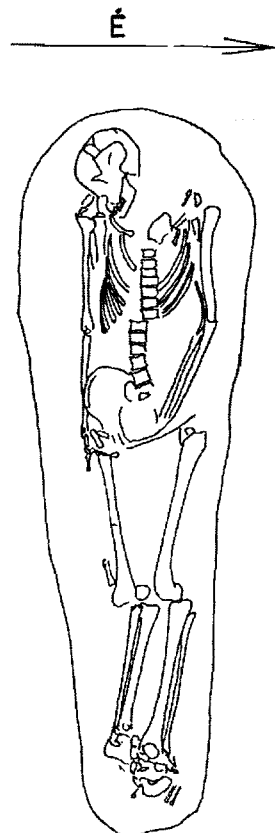
T: NyDNy – KÉK 300-120 Vh: 143 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz. Koponyája kissé jobbra billent, mindkét karja a medencébe hajlítva. Lábsontjait egy újkori árok semmisítette meg. Sírögödre hosszúkás lekerekített sarkú téglány alakú, hossza 205, szélessége 48 cm. Melléklete nem volt.

16. sír

T: NyDNy – KÉK 280-100 Vh: 125 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű gyermekváz (Inf. II.). Koponyája kissé jobbra billent, karjai a test mellett nyújtva helyezkedtek el. Sírögödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 160 cm, szélessége 40 cm. Melléklete nem volt.

19. sír

T: NyÉNy – KDK 290-110 Vh: 155 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, jó megtartású női váz, koponyája kissé jobbra billent, jobb karja a medencére hajtva, bal a test mellett nyújtva helyezkedik el. Sírögödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 208 cm, szélessége 55 cm. Melléklet: 1, A bal csecsnnyúlványnál zöld oxidnyom. 2, A koponya alatt, annak jobb oldalán a mandibula felső részén sima bronz hajkarika. (I. t. 7.) Ltsz: A. 97. 5. 5. Magas sárgaréztartalmú, kör átmetszetű bronzhuzalból hajlított sima, nyitott, mindkét végén elkeskenyedő hajkarika. Átm: 2,2-2,3 cm, huzalvastagság 0,2 cm, a végéknél 0,1 cm.

5. kép.
A 11. sír múmia
alakú sírögödre

10 BÁRDOS Edith 1987. 9. és BÁRDOS Edith 1978. 191. 4. kép és 5. rajz.

23. sír

T: Ny – K 275-95 Vh: kb. 140 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz. Koponyáját és mellkasának bal oldalát az árokásó gép semmisítette meg. Karjai a mellkasra voltak hajlítva. Sírgödre a lábak felé szűkülő téglány alakú, hosszúsága 160-170 cm, szélessége 35-40 cm. Melléklet: 1, A mellkas bal oldalán, a bordák és a felkarcsont között *ónozott bronz gyűrű*. (I. t. 16.) Ltsz: A. 97. 5. 6. Öntött, sima ónozott bronz karikagyűrű. Átmetszete négyzetes. Átmérő 2,3-2,4 cm. Huzalvastagság 0,3 cm. 2, A megbolygatott földben kis *S-végű bronz hajkarika*. (I. t. 15.) Ltsz: A. 97. 5. 7. Magas sárgarézartalmú, kör átmetszetű bronzhuzalból hajlított, S-végén sérült, gyenge minőségű, kissé deformálódott, vékony S-végű hajkarika. Átm: 1,2-1,3 cm. Huzalvastagság 0,1 cm.

24. sír

T: NyÉNy – KDK 285-105 Vh: kb. 162 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű férfiváz. Koponyája balra billent, jobb karja a medencére hajtva, bal nyújtva a test mellett. Lábsontjai bolygatottak. Sírgödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 230 cm, szélessége 65 cm. Melléklete nem volt.

25. sír

T: NyDNy – KÉK 260-80 Vh: kb. 130 cm. Gyermekek (Inf. II.) háton fekvő, nyújtott helyzetű váza. Koponyája kissé jobbra billent, karjai a medencébe hajtva. Lábszárcsontjai valószínűleg bolygatás következtében semmisültek meg. Melléklet: A bal kulcscsontnál *ónozott bronz fülesgomb*. (I. t. 6) Ltsz: A. 97. 5. 8. Gömbös testű, egybeöntött ónozott bronz fülesgomb. A hurok szabályos kör alakú, a gömbös testtől szalagszerű osztótag választja el. Egyik oldalán az öntés során keletkezett sorját nem távolították el. A fülesgomb hossza: 1,8 cm. Ebből a hurok 0,6x0,2 cm. Osztótag: 0,2 cm. A gömbtest átmérője 1,0 cm.

26. sír

T: DNy – ÉK 230-50 Vh: kb. 157 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz. Koponyája töredékes, karjai a medencébe hajlítva. Sírgödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 188 cm, szélessége 45-54 cm. Melléklete nem volt.

27. sír

T: NyÉNy – KDK 295-115 Vh: kb. 83 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, rossz megtartású gyermekváz (Inf. I.). Koponyája töredékes, jobb karja a test mellett nyújtva, bal a medencére hajtva helyezkedett el. Sírgödre a lábak felé szélesedő lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 110 cm, szélessége 38-43 cm. Melléklete nem volt.

28. sír

T: NyÉNy – KDK 285-105 Vh: kb. 148 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz, koponyája balra billent, karjai a mellkasra hajlítva. Felsőteste bolygatott. Sírgödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 197 cm, szélessége 50 cm. Melléklete nem volt.

31. sír

T: Ny – K 290-110 Vh: 163 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, jó megtartású férfiváz, koponyája kissé balra billent, mindkét karja a medencébe hajlítva, ujjai összekulcsolva. Sírgödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 201 cm, szélessége 60 cm. Melléklete nem volt.

33. sír

T: Ny – K 265-85 Vh: kb. 100 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, erősen bolygatott gyermekváz (Inf. I.). Csak a kissé balra billent koponya, valamint a jobb felkar- és lábszárcsont maradt eredeti helyzetben. Sírgödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 150 cm, szélessége 50 cm. Melléklete nem volt.

34. sír

T: Ny – K 265-85 Vh: kb. 115 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, valószínűleg leánygyermek (Inf. II.) váza, koponyája kissé balra billent, karjai a test mellett nyújtott helyzetűek, a jobb felkarcsont kissé kifelé hajlik. Lábszontjai bolygatottak. Sírgödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 140 cm, szélessége 50 cm. Melléklet: A koponya mosásakor kis-méretű *ezüst S-végű hajkarika két összeillő töredéke* került elő. (I. t. 14.) Ltsz: A. 2001. 1. 137. Kör átmetszetű ezüsthuzalból hajlított S-végű hajkarika töredéke, két darabból ragasztott. Átmérője 1,0 cm. Az S-vég hossza 0,3 cm. Huzalvastagság 0,1 cm.

35. sír

T: NyÉNy – KDK 280-100 Vh: kb. 150 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz, koponyája balra billent, jobb karja a medencére hajlítva, bal a test mellett nyújtott. Sírgödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 200 cm, szélessége 62 cm. Melléklet: A bal combcsont alatt, annak közepe táján egy *őnozott bronzgyűrű*. (I. t. 17.) Ltsz: A. 97. 5. 9. Enyhén négyzetesedő, öntött, négyzetes átmetszetű, őnozott bronz karikagyűrű. Díszítés: külső oldalán a gyűrű felületét hosszanti irányban két bemélyedő sáv osztja három részre. A sávokat vékony, ferde irdalás (farkasfogminta) tölti ki. Az irdalás iránya a sávok között elmentéses. Átmérő: 2,4-2,5 cm. Vastagság: 0,3-0,4 cm.

36/1 sír

T: Ny – K 275-95 Vh: kb. 80 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, rossz megtartású gyermekváz (Inf. I.), karjai a medencébe hajlítottak. Sírgödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 110 cm, szélessége 80 cm. Melléklete nem volt. A sírt beleásták a 36/2-es rézkori sírba.

38. sír

T: Ny – K 290-110 Vh: kb. 130 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű gyermekváz (Inf. I.). Minden csontja bolygatott. Melléklete nem volt.

39. sír.

T: ÉNy – DK 305-125 Vh: kb. 150 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz, koponyája jobbra billent, karjai a hason keresztbe fektetve helyezkedtek el. Sírgödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 185 cm, szélessége 50 cm. Melléklet: 1, a koponya bal oldalán a csecsnyúlványnál *sima bronz hajkarika*. (I. t. 8.) Ltsz: A. 97. 5. 10. Magas vörösréztartalmú, kör átmetszetű bronzhuzalból hajlított sima, végein majdnem zárt hajkarika. Átm: 2,1-2,4 cm. Huzalvastagság: 0,15 cm. 2, A test bal oldalára fektetett jobb kéz ujjain *őnozott bronzgyűrű*. (I. t. 18.) Ltsz: A. 97. 5. 11. Sima, öntött, őnozott bronz, négyzetes átmetszetű karikagyűrű. Belső oldalán a sorját rajtahagyták. Díszítés: külső oldalán a 35. sír gyűrűjéhez hasonlóan hosszanti irányban két bemélyedő sáv osztja három részre. Átmérő: 2,35-2,4 cm. Huzalvastagság 0,3-0,4 cm. 3, A koponya jobb oldalán, a koponya alatt *bronz sima hajkarika*. (I. t. 9.) Ltsz: A. 5.12. Magas vörösréztartalmú, kör átmetszetű bronzhuzalból hajlított sima, végein majdnem zárt hajkarika. Átm: 2,2-2,5 cm. Huzalvastagság: 0,15 cm.

41. sír

T: Ny – K 270-90 Vh: nem mérhető. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, a gép által bolygatott női váz. Csak a felsőtest és a medencecsontok maradtak meg. Sírögödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága nem mérhető, szélessége 70 cm. Melléklet: A sírföldből ujjcsonttal együtt egy *bronz gyűrű* került elő. (I. t. 19.) Ltsz: A. 97. 13. Magas sárgaréztartalmú, ellipszis átmetsetű bronzhuzalból hajlított sima, végeinél nyitott ovális pántgyűrű. A végek egymásra vannak hajlítva. Átmérő: 2,15-2,4 cm. Huzalvastagság: 0,2 cm. Huzalszélesség: 0,5 cm.

42. sír

T: NyÉNy – KDK 290-110 Vh: kb. 58 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű gyermekváz (Inf. I.). Karjai a medencén keresztbe hajtva helyezkednek el. Sírögödre ovális, hossza 75 cm, szélessége 35 cm. Melléklete nem volt.

43. sír

T: Ny – K 270-90 Vh: kb. 147 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, bolygatott gyermekváz (Inf. II. vége). Sírögödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 170 cm, szélessége 42 cm. Melléklete nem volt.

44. sír

T: Ny – K 285-105 Vh: kb. 52 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, rossz megtartású gyermekváz (Inf. I.). Karjai és lábai kissé be vannak hajlítva, a váz kissé bal oldalára fordult. Sírögödre nek megmaradt része ovális, hosszúsága nem mérhető, szélessége 40 cm. Melléklete nem volt.

45. sír

T: Ny – K 275-95 Vh: kb. 120 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű gyermekváz (Inf. II.), koponyája balra billent, karjai a medencére hajlítva. Sírögödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága nem figyelhető meg, szélessége 54 cm. Melléklete nem volt.

46. sír

T: DNy – ÉK 230-50 Vh: kb. 166 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű férfiváz, koponyája balra billent, karjai a test mellett nyújtottak. Sírögödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 200 cm, szélessége 68 cm. Melléklete nem volt.

47. sír

T: Ny – K 275-95 Vh: kb. 160 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű férfiváz. Felsőteste bolygatott. Karjai a test mellett nyújtottak. Sírögödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 200 cm, szélessége 60 cm. Melléklete nem volt.

49. sír

T: ÉNy – DK 285-105 Vh: nem mérhető. Háton fekvő, nyújtott helyzetű, rossz megtartású csecsemőváz, csak a koponya és a felsőtest egy része maradt meg. Sírögödre nem figyelhető meg. Melléklete nem került elő.

50. sír

T: Ny – K 260-80 Vh: kb. 150 cm. Háton fekvő, nyújtott helyzetű női váz, koponyája jobbra billent, karjai a medencébe hajlítva. Sírögödre lekerekített sarkú téglány alakú, hosszúsága 170 cm, szélessége 44 cm. Melléklet: A koponya jobb oldalán a mandibulánál *sima bronz*

hajkarika. (I. t. 10.) Ltsz: A. 5. 14. Magas sárgaréz-tartalmú, kör átmetszetű bronzhuzalból hajlított sima bronz hajkarika. Átm: 2,2 cm, huzalvastagság 0,2 cm.

Temetkezési szokások

A feltárt 35 síros temetőrészletből csak korlátozott mértékben vonhatóak le következtetések. A gépi munkából fakadó nagymértékű bolygatottság szintén a csökkenti a megállapítások értékét.

A temető teljes hosszúsága feltárássra került ÉNy-DK-i irányban, azonban ÉK és DNy felé biztosan vannak kibontatlan sírok. A kevés számú, egymástól távol eső temetkezések között csak erőszakoltan lehetne sírsorokat megállapítani, azonban a temető bizonyosan soros elrendezésű volt. Az ásás valószínűleg a temető középső részén történt, a többi sír a domb oldalán levező alakban szétterülve helyezkedhet el.

A nemek és mellékletek temetőterképre vitele korlátozott eredményt hozott, annyit azonban érdemes megjegyezni, hogy az ezüst S-végű hajkarikás női sírok (9., 10. és 33. sír) egy csoportban (s talán egy sorban is) helyezkednek el.

A sírok Ny-K-i tájolásúak. Valamennyi a gép után, nyelési szinten került elő, ami nem tesz lehetővé pontos megfigyeléseket és dokumentálást.

A sírgödör alakját 28 esetben sikerült teljesen vagy részlegesen megfigyelni. Ezek közül lekerekített sarkú téglány alakú volt 24 sírgödör, ovális 2 gyermeksíré, és a lábak felé trapézosan szűkülő egy – bolygatott – akna. Különleges a 11. női sír, gödre az ún. múmia alakú sírgödörök¹¹ közé sorolható (5. kép). Ezekről Bárdos Edith megjegyzi, hogy a korai (XI-XII. századi) temetkezések közé tartoznak¹².

Koporsónyom, koporsószeg vagy koporsóra utaló lelet a temetőrészletből nem került elő. A kulcsontok helyzete gyékénybe, lepelbe csavarásra sem utal.

A vázak háton fekvő, nyújtott helyzetben vannak, a koponya helyzetét 19 esetben sikerült megfigyelni, ebből 10 esetben jobbra, 9 esetben balra fordult. A mandibula helyzete négy esetben utalt a fej feltámasztására.

A karok helyzete 24 esetben volt megfigyelhető. A kéztartások elég változatos képet nyújtanak. Leggyakoribb a medencére hajtott kéz (9 eset), 6 esetben voltak a karok nyújtott helyzetben, 4 esetben a bal kar a test mellett nyújtott, jobb a medencére hajtott, 3 esetben a jobb a test mellett nyújtott, bal a medencében, és 2 esetben fordult elő a karok hasra történő hajlítása. A nemek és a kéztartások között nem sikerült összefüggést kimutatni.

Mellékletes sírok

Sírszám	Nem	Melléklet	Anyaga
1.	férfi	2 db nyílhegy	vas
		1 db kés	vas
6.	nő?	2 db gyöngy	üveg
9.	nő	1 db S-végű hajkarika	ezüst
10.	nő	2 db S-végű hajkarika	ezüst

11 Ilyen került elő Sarud temetőjéből is. SZABÓ J. Győző 1976. 27. és 8-10. ábra.

12 BÁRDOS Edith 1978. 189. A múmia alakú sírgödörökből XI-XII. századi S-végű hajkarikák kerültek elő.

19.	nő	1 db sima hajkarika	bronz
		Oxidnyom a csecsnyúlványnál	?
23.	nő	1 db karikagyűrű	ónozott bronz
		1 db S-végű hajkarika	bronz
25.	gyermek	1 db fülesgomb	ónozott bronz
34.	gyermek	1 db S-végű hajkarika	ezüst
35.	nő	1 db karikagyűrű	ónozott bronz
39.	nő	2 db sima hajkarika	bronz
		1 db karikagyűrű	ónozott bronz
41.	nő	1 db pántgyűrű	bronz
50.	nő	1 db sima hajkarika	bronz

Leletanyag

A mellékletes sírok a temetkezések 22 %-át teszik ki. A mellékletek nagy része (85%) a viseleti tárgyak, főképp a karikaékszerek (70%) közül került ki. A 12 mellékletes sír közül 7 női sírban voltak karikaékszerek. Ezeket eredeti helyzetben 4 sírban figyelték meg¹⁴, s itt a koponya mellől kerültek elő. A temetőben csak sima (4 db)- és S-végű (5 db) hajkarika került elő.

Sima hajkarikák

Sima hajkarikák voltak a 19., 39. és 50. női¹⁵ sírokban. A karikák magas sárgarézartalmú bronzból készültek, s 2,2-2,3 mm átmérőjűek. A 39. sírban a koponya mindkét, a 19. és 50. sírban a koponya jobb oldalán helyezkedtek el, de a 19. sírban a koponya bal oldalán megfigyelt oxidnyom alapján joggal feltételezhetjük, hogy az ékszert ebben az esetben is párosan viselték. S-végű és sima hajkarika együtt nem került elő, így kizárható, hogy a temetőben a sima hajkarikák az S-végű hajkarikákat tartó pánt varkocsba vagy homlokpántba akasztásukat szolgálták. Valószínűsíthető, hogy varkocsszorítóként használták ezt az ékszertípust.

Szöke Béla és Vándor László a sima hajkarikákat két típusba sorolja. A kisméretű 1 cm körüli átmérőjű hajkarikákat az egész XI. századra, míg a nagyobb méretű huzalkarikákat a XI. század elejére keltezik¹⁶.

S-végű hajkarikák

A temetőrészből 3 női és egy gyermeksírből 5 darab S-végű hajkarika került elő. Három esetben egy-egy darab (9., 23., 34. sírok), egy esetben két hajkarika (10. sír) volt a koponya két oldalán.

Az 5 db hajkarika közül 4 ezüstből, egy bronzból készült. A bronz S-végű hajkarika másodlagos helyről, a 23. sírből került elő. Magas sárgarézartalmú, kör átmetszetű bronzhuzalból készült, rossz minőségű, igen kisméretű. Átm: 1,2-1,3 cm. Huzalvastagság 0,1 cm¹⁷. Az S-végű hajkarikák a X. sz. utolsó harmadában jelennek meg, és kiszorítják a sima hajkariká-

14 A 10. váz koponyájának mosásakor, a 23. sír földjéből és a 33. váz mosásakor kerültek elő még hajkarikák.

15 Szöke Béla szerint az egyszerű, nyitott hajkarikák nők, férfiak és gyermekek sírjaiból egyaránt kerülnek elő. SZÖKE Béla 1962. 35.

16 SZÖKE Béla-VÁNDOR László 1987. 54.

17 Pusztaaszentlászlón a legkisebb méretű S-végű hajkarika 1,6-1,7 cm átmérőjű volt. SZÖKE Béla-VÁNDOR László 1987. 53.

kat¹⁸. Ez utóbbi megállapítást azonban többen is cáfolták¹⁹. Kezdetben vékony huzalból készítették²⁰ ezeket, s anyaguk főként bronz, ritkábban ezüst vagy arany volt. Az ékszerípus változatlan formában a XIII. századig gyártották és viselték, de az ezredforduló tájékán megjelentek a vastagabb karikák is. A Vámosgyörkőn előkerült karikák 0,1-0,2 cm huzalvastagságúak, tehát a vékony karikák közé sorolhatóak.

A hajkarikák a X-XIII. századra datálhatóak. Méretük elég változatos: két karika 1,0-1,2 cm-es, a karikapár 2,2 cm-es, és egy hajkarika szokatlanul nagy; 2,7-3,0 cm-es. A méretbeli eltérések elemzéséhez azonban a kisszámú leletanyag nem elégséges.

Gyűrűk

A temetőrészletben 4 női sírből (23.,35.,39. sír) három öntött, ónozott bronz karikagyűrű, valamint egy sima bronz pántgyűrű (41. sír) került elő. Ezek közül egy másodlagos helyzetből, a mellkas bal oldaláról, egy a bal combcsont alól²¹, egy a jobb kéz egyik ujjáról, és egy másodlagos helyzetben a sírföldből, ujjcsonttal együtt került elő.

Az öntött gyűrűk közül egy díszítetlen (23. sír), egy farkasfog-motívumokkal vagy irdalással (35. sír), egy pedig két körbefutó rovátkolt vonallal díszített (39. sír). Az öntött zárt karikagyűrűk a köznépi temetőben viszonylag ritkák²². Ez a gyűrűtípus a X-XI. századra keltezhető²³.

A díszítetlen bronz pántgyűrűk a X. század elejétől a XI. század végéig datálhatóak. Egyes nézetek szerint a X. század végéig a gyűrűk végeit összeforrasztották vagy kis szegeccsel fogták össze, de már a X. században is egyre többször csak egymásra hajlítták végeiket²⁴.

Gyöngyök

A 6., bizonyítanul férfinak meghatározott, de valószínűleg női²⁵ sír mellékleteként a csontok mosásakor két kisméretű, egytagú, szürkessárga színű gyöngy került elő. Az apró üvegyöngyök a köznépi temetőink X-XI. században általánosan elterjedt leletei²⁶.

Fülesgomb

A 25. gyermeksírből, egy 12-14 éves gyermek²⁷ bal kulcsontja mellől egy ónozott bronz öntött, tömör fülesgomb került elő. Pontos párhuzamát nem találtam, azonban a Karosi temetőben több, ehhez hasonló példányt dokumentáltak²⁸.

18 SZŐKE Béla 1962. 35.

19 SZŐKE Béla-VÁNDOR László 1987. 53., VÁLYI Katalin 2000. 372. táblázata szerint még Szent István éremmel is került elő sima hajkarika Csongrád-Bokrosparton.

20 A Pusztaszentlászlón előkerült ezüst S-végű hajkarikák 2,0-4,5 cm átmérőjűek (SZŐKE Béla-VÁNDOR László 1987. 51.), s az ásatók szerint az ékszer vastagsága miatt soha nem használták fülbevalóként, hanem hajba textil- vagy bőrszalagba fűzve viselték őket (SZŐKE Béla-VÁNDOR László 1987. 57.). A vámosgyörki hajkarikák közül kettő 0,1 cm, három 0,2 cm átmérőjű, pusztán vastagságuk tehát nem zárja ki ezt a viseleti módot.

21 Elhelyezkedése folytán igen valószínű, hogy a bolygatott váz bal kezének egyik ujján lehetett.

22 KÜRTI Béla 1980. 327., SZŐKE Béla-VÁNDOR László 1987. 76.

23 SZŐKE Béla-VÁNDOR László 1987. 76.

24 SZŐKE Béla-VÁNDOR László 1987. 68.

25 Ritkán férfisírban is előfordul ez a gyöngytípus. (Karos II/29. sír.) RÉVÉSZ László 1996. 21. és 81.

26 SZŐKE Béla-VÁNDOR László 1987. 63.

27 Szőke Béla szerint a tömör fülesgombok női sírok leleteiként a nyak tájékán, általában kettesével jelennek meg. SZŐKE Béla 1962. 79.

28 Karos-Eperjesszőg II/70. sír, öntött, tömör bronz fülesgomb, gömbös testén rovátkolt díszítéssel. RÉVÉSZ László 1996. 108. tábla 4. valamint uo. 32.

A fülesgombok a X-XI. században a magyar szállásterület egészén elterjedtek, de különféle típusaik Révész László szerint egyelőre kronológiailag nem különíthetők el²⁹.

Vastárgyak

Az I. férfisírból (4. kép) két rombusz alakú nyéltüskés nyílhegy, valamint egy egyenes hátú, egyélű, nyéltüskés vaskés került elő. A nyílcsúcsok a férfisírok jellegzetes mellékletei. László Gyula a nyílhegyek számának rangjelző szerepet is tulajdonít³⁰.

A nyílveszők nem voltak tegezben, de a nyílcsúcsok oldalt fekvő helyzete kizárja a sírba nyilazás lehetőségét³¹. A két nyílhegy egymáshoz közel, a váz jobb oldalán került elő.

Ezt a tárgytypust szinte minden honfoglalás kori középrétegbeli, és ritkán köznépi³² temetőben is megtaláljuk. Csoportosításukat Cs. Sebestyén Károly³³ végezte el. A Vámosgyörkön talált nyílhegyek az általa felállított I. csoportba tartoznak³⁴.

Vaskések viszonylag nagy számban kerülnek elő mind köznépi, mind középrétegbeli temetőkben. Pontosán datálni ezeket nem lehet, azonban Vályi Katalin három dél-alföldi köznépi temető leletanyagát összevető táblázatából arra lehet következtetni, hogy a vaskések száma a X-XI. század vége között fokozatosan csökken³⁵.

A leletek és a temető datálása

A köznépi temetőrészletben nem találhatóak meg a jellegzetes X. századi leletek és temetkezési szokások (lovastemetkezés). Nincsenek étel- és italmellékletek (edények, állatcsontok). A datálást éremlelet sem könnyíti meg, azonban fellelhetőek a klasszikusnak tekinthető köznépi leletek (nyitott és S-végű hajkarikák, üvegyöngyök, gyűrűk, fülesgomb, nyílhegyek). A leletek, így a temetőrészlet kora a X-XI. századra tehető.

A település objektumai³⁶

2/1 ház (6. kép)

M: -27 cm (a sárga altalajtól). H: 320 cm. Sz: 320 cm.

Az objektumleírás szerint nagy, hosszúkas, szabálytalan foltként jelentkezett. A bontás során két objektum (ház) különült el. A felső 2/1-es ház négyzet alakú. Északkeleti sarkában kerek, átégett letapasztott sütőfelület. A nyugati oldalon és az északnyugati sarok közelében egy-egy cölöplyukat figyeltek meg. A ház délkeleti sarkánál több kisebb karólyuk volt.

Az Árpád-kori ház egy kisebb, őskori lakóépület maradványait vágta.

2. objektum, ÉNY-i cölöplyuk

Biztosan az Árpád-kori házhoz tartozó oszlophely. A ház rajza szerint az objektum ovális. Szélessége kb. 22, hosszúsága kb. 32 cm.

29 RÉVÉSZ László 1996. 98.

30 LÁSZLÓ Gyula 1944. 132.

31 RÉVÉSZ László-NEPPER Iboya 1996. 39-40., TETTAMANTI Sarolta 1975. 109.

32 Majs-Udvardi rétek lelőhelyen sírleletként egy, szórványként még egy nyílhegy került elő. KISS Attila 1983. 168.

33 CS. SEBESTYÉN Károly 1932. 193-206.

34 CS. SEBESTYÉN Károly 1932. 197. 13. kép. A1 típus.

35 VÁLYI 2000. 367. (táblázat)

36 A településrészlet és az objektumok értékeléséhez az összes elkészült dokumentációt felhasználtam.

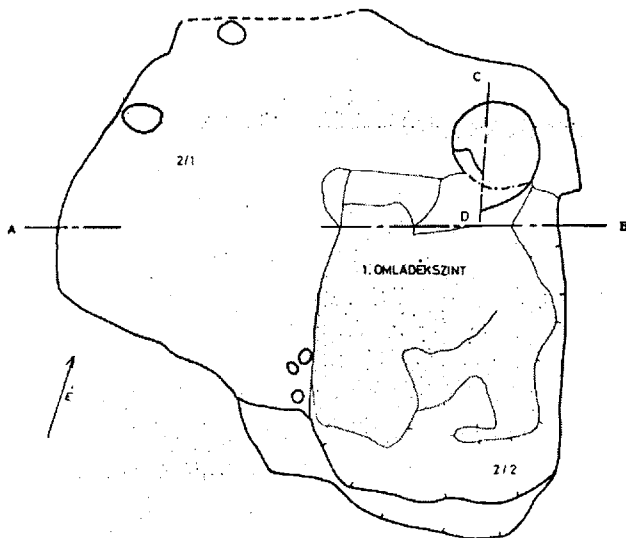
A ház

Az épület ágasfás-szelemen szerkezetű lehetett, legalábbis a biztosan az objektumhoz tartozó északnyugati cölöplyuk elhelyezkedéséből erre lehet következtetni.

A meneteles lejárata a déli oldalról nyílt. A bejárat feltárt oldalán kisebb karólyukak figyelhetők meg. Az objektum északnyugati sarka bolygatás következtében elpusztult. A ház szabályos négyzet alakú lehetett, bár keleti oldala nincs teljesen kibontva.

Az ágasfás-szelemen szerkezetű házak teljesen általános Árpád-kori háztípust képviselnek³⁷. A ház mérete is minden szempontból átlagosnak mondható³⁸. Ilyen szerkezetű házak kerültek elő Visegrád-Várkert lelőhelyen³⁹, Kardoskúton⁴⁰,

Tiszalök-Rázompusztán⁴¹, Tiszafüred-Morotvaparton⁴², és a legtöbb feltárt Árpád-kori falurészben. Ez a háztípus az egész Árpád-koron át jellemző volt.

6. kép.

Az Árpád-kori és őskori ház rajza

Kerámianyag

1. sz. cserépszóródás⁴³

A. 2001.1.1., Finom szemcséjű homokkal soványított, érdes tapintású, Blok-korongon jól korongolt, korongról leemelt, jól égetett, belül barnásvörös, kívül feketére kormozódott nagyméretű fazék aljtöredéke. Fátm.: 12 cm. 5,1x3,3x0,4 cm.

A. 2001.1. 2-5., Ugyanezen fazék apró aljtöredékei. 2,3x1,4x0,4 –3,2x2,0x,4 cm.

A. 2001.1. 6-8., Finoman szitált csillámos homokkal és őrölt kerámiával soványított, kissé érdes tapintású, gyorsan forgó kézikorongon jól korongolt, három rétegűre égett, kívül-be-

37 WOLF Mária-TAKÁCS Miklós-GÖMÖRI János 1996. 60.

38 Az általános Árpád-kori házméret 2,5-3x2,8-4 m. KOVALOVSZKI Júlia 1986. 61. Méri szerint 2,5x2,5-4x4 m. MÉRI István 1964.

39 KOVALOVSZKI Júlia 1986. 61. Uo. Visegrád-Várkert ásatási alaprajz 8., 12., 19. ház.

40 MÉRI István 1964. 11.

41 MÉRI István 1952. 49-67.

42 LASZLOVSKY József 1991. 318., 320., 325.

43 Objektumot nem sikerült megfogni.

lül szürkésvörös, nagyméretű fazék két összeillő-, valamint egy válltöredéke. Az előbbi töredékek külső oldalán széles, sekély, vízszintes besimítás fut. 1,6x1,5x0,6; 2,9x2,0x0,6-0,7; 2,6x2,8x0,6 cm.

2. sz. cserépszóródás

A. 2001.1. 9-12., Finoman szitált homokkal és apró kavicszal soványított, érdes tapintású, három rétegűre égetett, Blok-korongolt, belül barnásvörös, kívül feketére kormozódott nagyméretű fazék három összeillő oldal-, valamint egy aljtöredéke. Fátm.: 12 cm. 1,7x2,8x0,7-4,8x2,8x0,6 cm. Az 1. sz. cserépszóródás 1. tétele (A. 2001. 1.1.) ugyanezen fazék töredéke, összeillik az aljtöredékkel.

A. 2001.1. 13-19., Finom szemcséjű homokkal, apró kavicszal és kevés őrlött kerámiával soványított, érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, két- ill. három rétegűre égett, belül vörösesbarna, kívül vörösesbarna ill. feketére kormozódott nagyméretű fazekak oldaltöredékei. 2,5x3,4x0,6-5,6x3,7x0,7 cm.

A. 2001.1. 20-22., Finom szemcséjű homokkal és őrlött kerámiával soványított, érdes tapintású, gyorsan forgó kézikorongon jól korongolt, közepesen jól égetett, belül vörösesbarna, kívül feketére kormozódott, nagyméretű, alig ívelt falú fazék három összeillő oldaltöredéke. 11,2x4,6x0,65-13,5x7,3x0,65 cm.

A. 2001.1. 23-24., (III. t. 1.) Finom szemcséjű csillámos homokkal és őrlött kerámiával soványított, kissé érdes tapintású, jól korongolt, jól égetett, kívül-belül szürkésbarna, törésvonalán rózsaszín, ívelten alig kihajló peremű nagyméretű tárolóedény két összeillő peremtöredéke. A perem megvastagodó és külső oldalán ferde síkkal levágott. Peremátmérő nem mérhető. A két töredék együtt 4,8x2,6x0,6 cm.

2/1 ház

A. 2001.1. 25., Finoman szitált csillámos homokkal, apró kavicszal és kevés őrlött kerámiával soványított, közepesen érdes tapintású, jól égetett, jól korongolt, kívül-belül szürke, tűzálló agyagból készült fazék oldaltöredéke. Külső oldalát vízszintesen körbefutó, szélesen, sekélyen bekarcolt vonalak díszítik. 3,7x2,8x0,7 cm.

A. 2001.1. 28-36., Csillámos homokkal, apró kavicszal, kevés őrlött kerámiával ill. mészszemcsékkel soványított, érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, jól égetett, belül sárgásbarna ill. vörösbarna ill. feketére kormozódott, kívül szürkésbarna ill. vörösbarna ill. feketére kormozódott közepes- és nagyméretű fazekak apróbb oldaltöredékei. 2,4x1,8x0,7-5,8x4,8x0,9 cm.

A. 2001.1. 37., Csillámos homokkal, apró kavicszal és mészszemcsékkel soványított, érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, korongról leemelt, jól égetett, belül szürkésrózsaszín, kívül szürkésfeketére kormozódott nagyméretű, vastag falú fazék aljtöredéke. Fátm.: 12 cm. 2,8x3,0x1,2 cm. (III. t. 2.)

A. 2001.1. 38., (VII. t. 1.) Csillámos homokkal soványított, érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, jól égetett, belül narancsvörös, kívül szürkésvörös ill. a perem külső és belső

oldalán feketére kormozódott, nagyméretű, vállban széles fazék perem- és válltöredéke. Négy darabból ragasztott. A perem magasan, ívelten kihajló, megvastagodó, lekerekített. A vállon girlandszerűen egymásba kapcsolódó irdalások alkotnak vízszintesen körbefutó hullámvonaldíszet. 12,3x4,6x0,6 cm.

A. 2001.1. 39-40., (VII. t. 5. és 7.) Az előbbivel teljesen megegyező, ugyanúgy díszített, valószínű ehhez az edényhez tartozó válltöredékek. 4,0x2,4x0,7; 5,1x3,5x0,7 cm.

A. 2001.1. 41., (VII. t. 6.) Az előbbiekhöz nagyon hasonló anyagú, színű és díszítésű, azonban mészszemcsékkel is soványított fazék két darabból ragasztott válltöredéke. 4,9x3,0x0,6 cm.

A. 2001.1. 42-47., Csillámos homokkal, apró kavicszal ill. őrölt kerámiával soványított, érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, jól ill. közepesen égett, belül vörösbarna, kívül vörösbarna ill. szürkésfekete színű, közepes ill. nagyméretű fazekak váll- ill. oldaltöredékei, valamint egy korongról leemelt fazék kisméretű aljtöredéke (A. 2001. 1. 47.) (VI. t. 1.). 2,0x1,5x,0,7-5,7x3,0x0,7 cm.

A. 2001.1. 48., (IV. t. 1.) Alig csillámos homokkal és őrölt kerámiával soványított, érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, jól átégett, belül szürkésfekete, kívül feketére kormozódott nagyméretű fazék peremtöredéke. A perem ívelten kihajló, megvastagodó, ferde síkokkal szögletesre vágott. Pátm.: nem mérhető. 3,7x3,1x0,7 cm.

A. 2001.1. 49-50., (IV. t. 3.) Az előbbivel megegyező, kívül-belül fekete színű nagyméretű, a korongról leemelt fazék két összeillő aljtöredéke. Fátm.: 18 cm. 4,8x5,3x0,9; 5,7x2,9x1,0 cm.

A. 2001.1. 51., (V. t. 1.) Csillámos homokkal és őrölt kerámiával soványított, kézikorongon jól korongolt, jól égetett, lágy tapintású, kívül-belül és törésfelületén barnásvörös színű, nagyméretű, vastag falú palack nyaktöredéke. Külső oldala felfényezett. 4,7x4,3x0,9 cm.

A. 2001.1. 52-54., (VI. t. 3-5.) Közepes csillámtartalmú homokkal, apró kavicszal és őrölt kerámiával soványított, kissé érdes ill. érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, belül szürke, kívül vörösbarna színű nagyméretű fazekak vékonyan, mélyen, változó közökkel, sűrűn bekarcolt vízszintesen körbefutó vonalakkal díszített oldaltöredékei. 2,2x2,4x0,6-6,8x5,3x0,7 cm.

A. 2001.1. 55-56., Csillámos homokkal, kevés apró kavicszal és őrölt kerámiával soványított, jól korongolt, jól égetett, közepesen érdes tapintású, belül szürke ill. feketésvörös, kívül vörös angobe-bal festett ill. feketére kormozódott nagyméretű fazekak oldaltöredékei. Mindkét töredék külső oldala fölfényezett. 5,7x3,6x0,6; 5,0x3,1x0,7 cm.

A. 2001.1. 57., (V. t. 4.) Csillámos homokkal, apró kavicszal és kevés őrölt kerámiával soványított, kézikorongon jól korongolt, jól égetett, közepesen érdes tapintású, kívül-belül feketére kormozódott nagyméretű fazék peremtöredéke. A perem ívelten kihajló, lekerekített. A töredék külső oldalán a nyak és a perem találkozásánál két vízszintesen körbefutó, szélesen, sekélyen besimított vonal. Vonalköz 0,4 cm. Pátm.: 18 cm. 4,4x2,1x0,7 cm.

A. 2001.1. 58., (V. t. 5.) Csillámos homokkal, kevés apró kavicsal soványított, jól korongolt, jól égetett, közepesen érdes tapintású, belül szürkésvörös, kívül szürkésfekete közepes- vagy nagyméretű fazék peremtöredéke. A perem magasan, ívelten kihajlító, lekerekített. Pátm.: nem mérhető. 3,2x3,0x0,9 cm.

A. 2001.1. 59., Ugyanolyan, kiképzésében különböző fazékperem. A perem kihajlító, a végén elvékonyodó és lekerekített. A külső oldalon a perem alatt széles, sekély besimítás fut. Pátm.: nem mérhető. 2,3x2,0x0,7 cm.

A. 2001.1. 60-63., Alig csillámos homokkal, apró kavicsal ill. mészszemcsékkel soványított, jól korongolt, jól égetett, érdes tapintású, belül vörösesbarna ill. feketére kormozódott, kívül feketére kormozódott közepes méretű fazekak oldaltöredékei. Külső oldalukon változó közepesen vékonyan, mélyen bekarcolt vízszintesen körbefutó vonalak futnak. 2,0x1,5x0,6-4,2x3,1x0,7 cm. (60-61. töredék V. t. 3 ill. 6., 62. töredék IV. t. 2.)

A. 2001.1. 64-80., Csillámos homokkal, kevés őrölt kerámiával ill. mészszemcsékkel soványított, jól korongolt, érdes tapintású, két- ill. három rétegűre égetett, belül vörösbarna ill. szürkésfekete, kívül vörösbarna és feketére kormozódott fazekak oldaltöredékei. 1,7x1,4x0,5-5,0x4,1x0,7 cm.

A. 2001.1. 81-85., Csillámos homokkal, őrölt kerámiával ill. mészszemcsével soványított, jól égetett, kézikorongon jól korongolt, a korongról leemelt, érdes tapintású, belül szürkés ill. narancssárga, kívül vörösbarna ill. feketére kormozódott nagyméretű fazekak aljtöredékei. Fenekátmérő egy esetben mérhető: 11 cm. 2,2x1,6x0,7-6,0x4,1x0,7 cm. (81-es töredék: II. t. 2.)

A. 2001.1. 86., (VII. t. 3.) Alig csillámos homokkal, mészszemcsékkel és kevés őrölt kerámiával soványított, kézikorongon jól korongolt, három rétegűre égetett, inkább lágy tapintású, belül sárgásszürke, kívül szürkés-sárga nagyméretű fazék peremtöredéke. A perem ívelten kihajlító, a végén megvastagodó és lekerekített. A töredék külső oldalán szélesen, sekélyen besimított vízszintesen körbefutó besimítás fut. Pátm.: 15-17 cm. 3,7x3,2x0,8 cm.

A. 2001.1. 87., (VII. t. 2.) Csillámos homokkal, mészszemcsével és kevés őrölt kerámiával soványított, kézikorongon jól korongolt, három rétegűre égetett, alig érdes tapintású, kívül-belül sárgásszürke, közepes méretű fazék peremtöredéke. A perem kihajlító, ferde síkkal vágott, kissé legömbölyített. Pátm.: 13 cm. 3,2x2,4x0,6 cm.

A. 2001.1. 88-94., Alig csillámos homokkal ill. apró kavicsal és kevés őrölt kerámiával soványított, érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, jól égetett, kívül-belül sárgásszürke ill. narancsvörös színű, ill. egy esetben kívül feketére kormozódott fazekak oldaltöredékei. 1,2x1,1x0,7-3,2x2,9x0,7 cm. Az egyik töredéken irdalt díszítés (A. 2001. 1. 88.). 2,2x1,9x0,6 cm.

A. 2001.1. 95., (V. t. 2.) Csillámos homokkal, apró kavicsal, kaolinnal és kevés őrölt kerámiával soványított, inkább lágy tapintású, gyorsan forgó kézikorongon jól korongolt, jól égetett, kívül-belül szürke, törésfelületén fehéresszürke, közepes méretű fazék oldaltöredéke. Külső oldalán 1,3 cm-es közepesen szélesen, mélyen besimított csigavonal fut. 3,7x3,1x,7 cm.

A. 2001.1. 96., Ugyanolyan anyagú, készítésű, belül szürke, kívül feketére kormozódott fazék keskenyen, sekélyen besimított hullámvonallal díszített oldaltöredéke. 3,8x3,2x0,7 cm.

A. 2001.1. 97-98., Csillámos homokkal, apró kavicsal, kaolinnal és őrölt kerámiával soványított, jól korongolt és jól égetett, inkább lágy tapintású, belül szürke, kívül feketére kormozódott ill. szürkésfehér fazekak oldal- ill. nyaktöredékei. Az oldaltöredéken 0,8 cm közzel szélesen, sekélyen besimított vízszintesen körbefutó vonaldísz. Oldaltöredék: 2,7x2,2x0,6 cm. Nyaktöredék: 2,7x2,1x0,5 cm.

A. 2001.1. 99-106., Apró kavicsal és őrölt kerámiával soványított, érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, két- ill. három rétegűre égett, belül sárgásbarna ill. fekete ill. vízköves, kívül szürkésbarna ill. feketére kormozódott nagyméretű, feltételesen az Árpád-korra keltezett fazekak nagyméretű oldaltöredékei. 2,3x2,8x0,9-7,9x6,7x0,9 cm.

2. objektum, ÉNY-i cölöplyuk⁴⁴

A. 2001.1. 26., Csillámos homokkal és apró kavicsal soványított, érdes tapintású, másodlagosan mindkét oldalán feketére égett, kézikorongon készült, közepesen korongolt, nagyméretű, ívelt falú fazék 4 darabból ragasztott oldaltöredéke. 7,8x6,8x0,6 cm.

A. 2001.1. 27., Finoman szitált homokkal és őrölt kerámiával soványított, alig érdes tapintású, belül szürkésrózsaszín, kívül feketére kormozódott, jól égetett és korongolt fazék oldaltöredéke. Oldalán szélesen, sekélyen besimított vízszintesen körbefutó vonallal díszített. 2,7x2,4x0,6 cm.

Szórvány a 2-3. sz. kis tárolók közötti részről K-re, az út 1-30 métere körül

A. 2001.1. 107., (II. t. 4.) Csillámos homokkal és kevés őrölt kerámiával soványított, érdes tapintású, kézikorongon jól korongolt, három rétegűre égett, belül és a peremen narancsvörös, kívül feketére kormozódott ún. T-peremű, cserépüst perem- és válltöredéke. A perem háromszög átmetszetű, külső oldalán függőleges-, a perem alatt ferde síkkal vágott. Perem-átmérő 19-24 cm. Peremvastagság 2,4 cm. 6,8x4,7x0,7 cm.

A. 2001.1. 108-113., Erősen csillámos homokkal és kevés mészzemcsével soványított, érdes tapintású, jól korongolt, jól égetett, belül és a törésvonalon vörösbarna, kívül feketére kormozódott, nagyméretű, vállban széles fazekak oldaltöredékei. Három töredék összeillő. Egy töredéket utólag átfúrtak. 1,5x1,0x0,5-4,2x2,8x0,6 cm.

2. objektum környéke, szórvány

A. 2001.1. 114., (II. t. 1.) Közepes csillámtartalmú homokkal és őrölt kerámiával soványított, érdes tapintású, jól korongolt, jól égetett, kívül-belül szürkésárga ill. feketére kormozódott nagyméretű, vállban széles fazék három darabból ragasztott peremtöredéke. A perem ívelten kihajló, megvastagodó, lekerekített. Alsó részét besimítással alakították kissé szög-

44 Az objektum az egyik, biztosan a 2/1-es házhoz tartozó cölöplyuk.

letessé. A töredéken vízszintesen körbefutó, szélesen, sekélyen besimított ferde irdalások. Pátm.: 16 cm. 11,4x6,3x0,6 cm.

A. 2001.1. 115., (VI. t. 2.) Alig csillámos homokkal és őrölt kerámiával soványított, kézikorongon jól korongolt, a korongról leemelt, jól égetett, közepesen érdes tapintású, belül szürke, kívül narancsvörös és feketére kormozódott nagyméretű fazék aljtöredéke. Pátm.: 12 cm. 7,7x6,8x0,6 cm.

3. számú kerámiaszóródás

A. 2001.1. 116., (VII. t. 4.) Alig csillámos homokkal és mészzsemcsékkal soványított, jól korongolt, jól égetett, érdes tapintású belül szürkésbarna, kívül vörös angobe-bal festett és feketére kormozódott nagyméretű, vállban széles fazék perem- és válltöredéke. A vállon szélesen, mélyen bekarcolt kis amplitúdójú hullámvonal fut körbe. A perem ívelten kihajló, megvastagodó, ferde síkokkal vágott. Peremátmérő 20 cm. 9,7x5,0x0,7 cm.

A. 2001.1. 117-118., (II. t. 3.) Csillámos homokkal és kevés őrölt kerámiával soványított, érdes tapintású, jól korongolt, jól égetett, kívül-belül ill. töréselfületén szürkésárga, nagyméretű, vállban széles fazék két összeálló peremtöredéke. A perem vízszintes, T alakban kiszélesedő, tetején legömbölyített, mindkét oldalon visszahajtott. 4,5x3,9x0,6-4,6x3,7x0,6 cm. Pátm.: nem mérhető.

A. 2001.1. 119-125., Erősen csillámos homokkal soványított, érdes tapintású, jól korongolt, három rétegűre égett, kívül-belül szürkésárga, valószínű egy edényből származó, de össze nem illő apró fazék-oldaltöredékek. 1,4x0,7x0,8-2,6x2,0x0,8 cm.

Kis tárolók mellől szórvány

A. 2001.1. 126., Csillámos homokkal, mészzsemcsékkal és kevés őrölt kerámiával soványított, jól korongolt, három rétegűre égett, érdes tapintású, belül szürkésvörös, kívül vöröses-fekete, a peremén kormos, nagyméretű, vállban széles fazék perem- és válltöredéke. A perem magasan, ívelten kihajló, végén megvastagodó és lekerekített. A vállon szélesen, mélyen bekarcolt irdalás fut körbe vízszintesen. Pátm.: 15 cm. 5,9x4,5x0,5 cm.

A. 2001.1. 127., Csillámos homokkal és mészzsemcsékkal soványított, érdes tapintású, jól korongolt, három rétegűre égett, kívül-belül szürkésvörös fazék apró peremtöredéke. A perem vízszintesen, ívelten kihajló, a végén megvastagodó, lekerekített. A peremátmérő nem mérhető. 3,1x2,5x0,9 cm.

A. 2001.1. 128., Csillámos homokkal, apró kavicsal és őrölt kerámiával soványított, érdes tapintású, jól korongolt, jól égetett, kívül-belül szürkésárga fazék oldaltöredéke. Külső oldalán keskenyen, mélyen bekarcolt vízszintesen futó vonal. 2,7x2,5x0,6 cm.

A. 2001.1. 129-132., Csillámos homokkal és őrölt kerámiával soványított, érdes tapintású, jól korongolt, jól égetett, kívül-belül narancsvörös ill. szürkésvörös fazekak oldaltöredékei. 1,9x1,5x0,8-5,5x4,0x0,6 cm.

A ház és a kerámiaanyag keltezése

A háztípus az Árpád-koron belül pontosabban nem datálható. Az objektumból előkerült

kerámiaanyag kora szintén ugyanez az időszak. Legkorábbi részét a nagyméretű, hullámvonaldíszes (VII. t. 1., 5-7.) és irdalt (III t. 1.) fazekak, és egy palacknyak képezi (V. t. 1.). A házból kifejezetten a kései Árpád-korra tehető kerámia is előkerült, egy tűzálló agyagból készített, vízszintes körbefutó vonallal díszített fazék (V. t. 2.) töredéke.

A településrészlet többi objektumából ismert töredékek közül a legkorábbiak a nagyméretű, vállban széles, besímított vonallal díszített (A. 2001.1. 6-8), vállban széles, hullámvonaldíszes (VII. t. 4.), irdalt (II. t. 1.) díszű fazekak. Az Árpád-kor kései időszakára keltezhetőek a kaolinnal soványított, besímított vonallal díszített töredékek (A. 2001. 1. 97-98.).

A ház és a településrészlet kerámiaanyaga összességében a X-XIII. századra datálható.

Összefoglalás

A temető és település egymáshoz való viszonya egyelőre tisztázatlan. A temető előkerült része X-XI. századi, és a honfoglaló/kora-árpád-kori köznép sírjait rejt. A temető nincs teljesen megkutatva, a feltáratlan részekben lehetnek az előkerülteknél fiatalabb korú sírok is.

A soros köznépi temetők használata a pénzletek alapján⁴⁵ a XI-XII. század fordulóján, de legkésőbb a XII. század első felében lezárult⁴⁶. Ekkorra tehető a templomok építése, és a hozzájuk kötődő szilárd falurendszer kialakulása. A korábbi temetők mellőzésével a közösségek – a szabolcsi zsinat rendelkezésének megfelelően⁴⁷ – halottaikat az újonnan felépített templomok melletti cinteremben temetik el.

A feltárt X-XIII. századi településrészlet közvetlen környezetében templomra utaló nyomok nem kerültek elő. Nem kizárt, hogy ugyanazon közösség létesítette a temetőt és települést; elképzelhető, hogy a soros temető lezárása után a halottakat egy közeli templom körül helyezték örök nyugalomra, és a település használata folyamatos maradt. Ennek bizonyításához azonban további kutatások szükségesek.

Melléklet

Vámosgyörk-MHAT Telep 1997. Az Árpád-kori sírok embertani anyaga⁴⁸

Sír	Ffi	Nő	Gy	Kor	Év	Egyéb
1.	+			Ad.	—	Koponya töredékes, nem mérhető, váz mérhető. Szórvány: calcaereus, tolus, bordák (ffi, mat.)
2.	+			Mat.	—	Két tibia, tolus, femur töredékes, koponya néhány darab.
4.		+?		Mat. ?	—	Koponya nagyon töredékes, váz pár darab.
5.	+			Mat.	50-60	Koponya töredékes, váz ragasztás után mérhető.

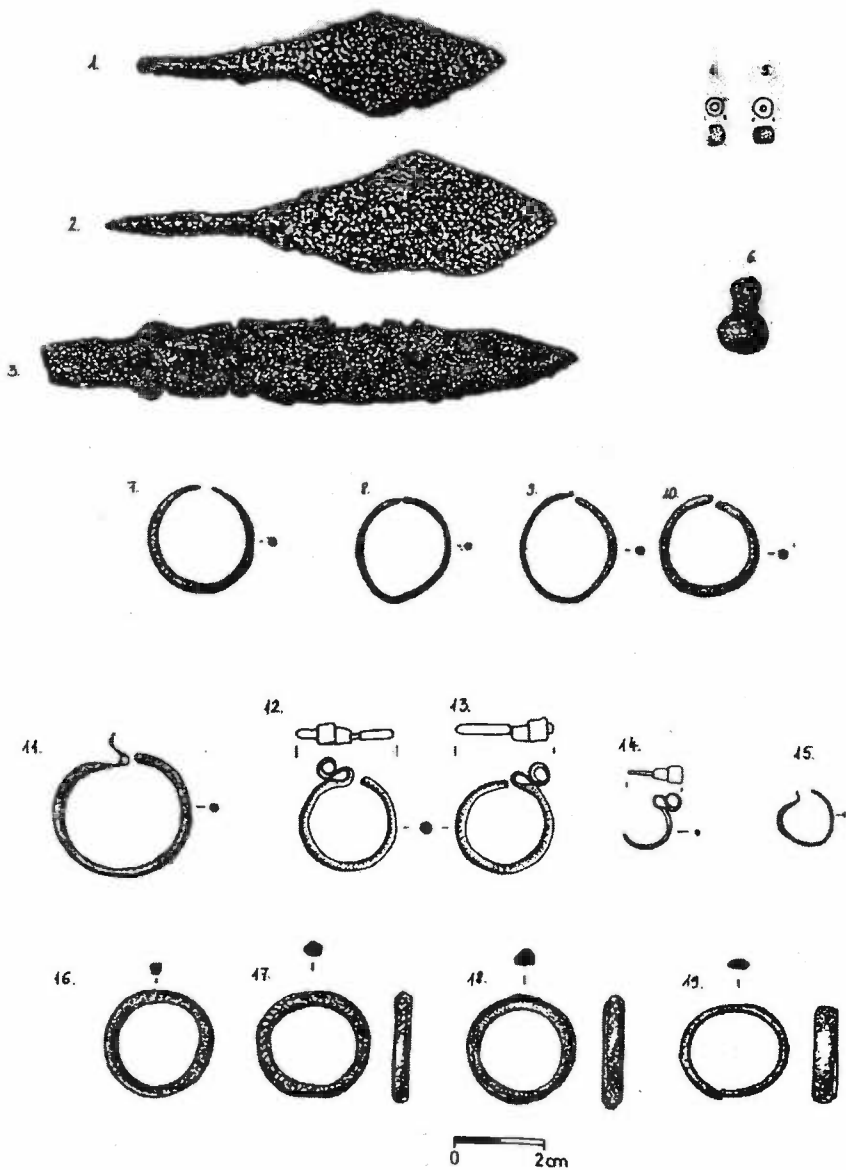
45 Gedai István részletesen leír több temetőt, ahol XI. századi pénzek kerültek elő. Egyik sem templom köré létesült. Templom van ugyan Jászberény-Szentpálhalmon, de itt a sírok 70-80 m-re kezdődnek a templomtól (GEDAI István 1986. 65.), így nem bizonyítható egykorúságuk.

46 KULCSÁR Mihály 1995. 227.

47 VIKOL Katalin 1988. 52., TARI Edit 2000. 226.

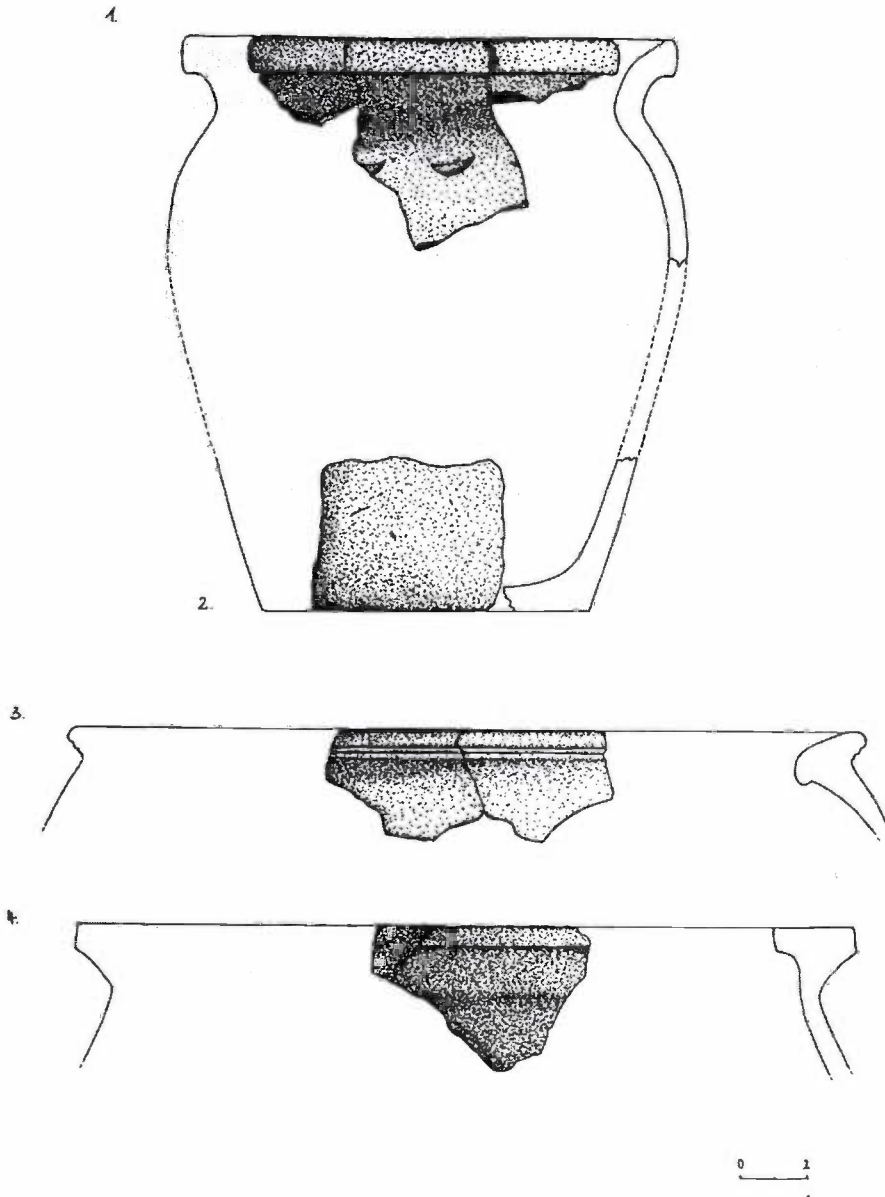
48 Az embertani anyag feldolgozását dr. Marcsik Antónia végezte el.

6.	+?			Juv.	16-18	Jó megtartású váz, koponya ragasztás után mérhető.
7.			+	Inf. II.	10-12	Koponya- és vázmaradványok.
8.		+		Ad.	23-25	Nagyon hiányos, nem mérhető.
9.		+		Ad.	23-25	Jó megtartású váz, nagyon hiányos koponya.
10.		+		Mat.	50-60	Töredékes koponya és váz.
11.		+		Ad.	25-30	Közepes váz, töredékes koponya.
14.		+		Mat.	45-50	Hiányos váz és koponya. Szórvány koponyadarabok, szintén nő, de vékonyabb csont.
16.			+	Inf. II.	12-14	Jó váz és töredékes koponya.
19.		+		Ad.	23-25	Jó váz, tört koponya. Utóbbi ragasztás után mérhető.
23.		+		Ad.	23-30	Töredékes váz (bolygatott, újkori). Szórvány koponyadarabok (parietale darabok).
24.	+			Mat. /Senium	50-60	Jó megtartású váz, tört koponya erős degeneratív spondylitis, bal claviculán törés.
25.			+	Inf. II.	12-14	Vázcsontok és koponyatöredékek.
26.		+		Mat.	40-50	Töredékes váz és koponya.
27.			+	Inf. I.	2-3	Töredékes koponya és váz.
28.		+		Ad.	35-40	Jó váz és tört koponya, ragasztható. Sacralisatio.
31.	+			Mat.	50-40	Töredékes váz és koponya. Degeneratív spondylitis (közepes).
33.			+	Inf. I.	5-6	Töredékes váz és koponya. C-vitamin hiány.
34.			+	Inf. II.	8-10	—
35.		+		Ad.	35-45	Töredékes koponya és vázcsontok.
36/1			+	Inf. I.	2-3	Koponya és vázdarabok.
38.			+	Inf. I.	5-7	Koponya és vázdarabok, plusz állatcsontok
39.		+		Ad.	30-35	Koponya és váz töredékes.
41.		+		Mat.	—	Koponyafal nagyon vastag. Betegség
42.			+	Inf. I.	1,5-2	—
43.			+	Inf. II. vége	13-15	—
44.			+	Inf. I.	1,0-1,5	—
45.			+	Inf. II.	12-14	—
46.	+			Mat.	—	Bordatörés.
47.	+			Mat.	—	—
49.			+	Újszülött	0-0,6	—
50.		+		Ad.	—	—
Σ	8	14	12+1	Úsz.: 1, Inf. I.: 6 Inf. II. 6, Juv.: 1 Ad.: 10, Mat.: 11		

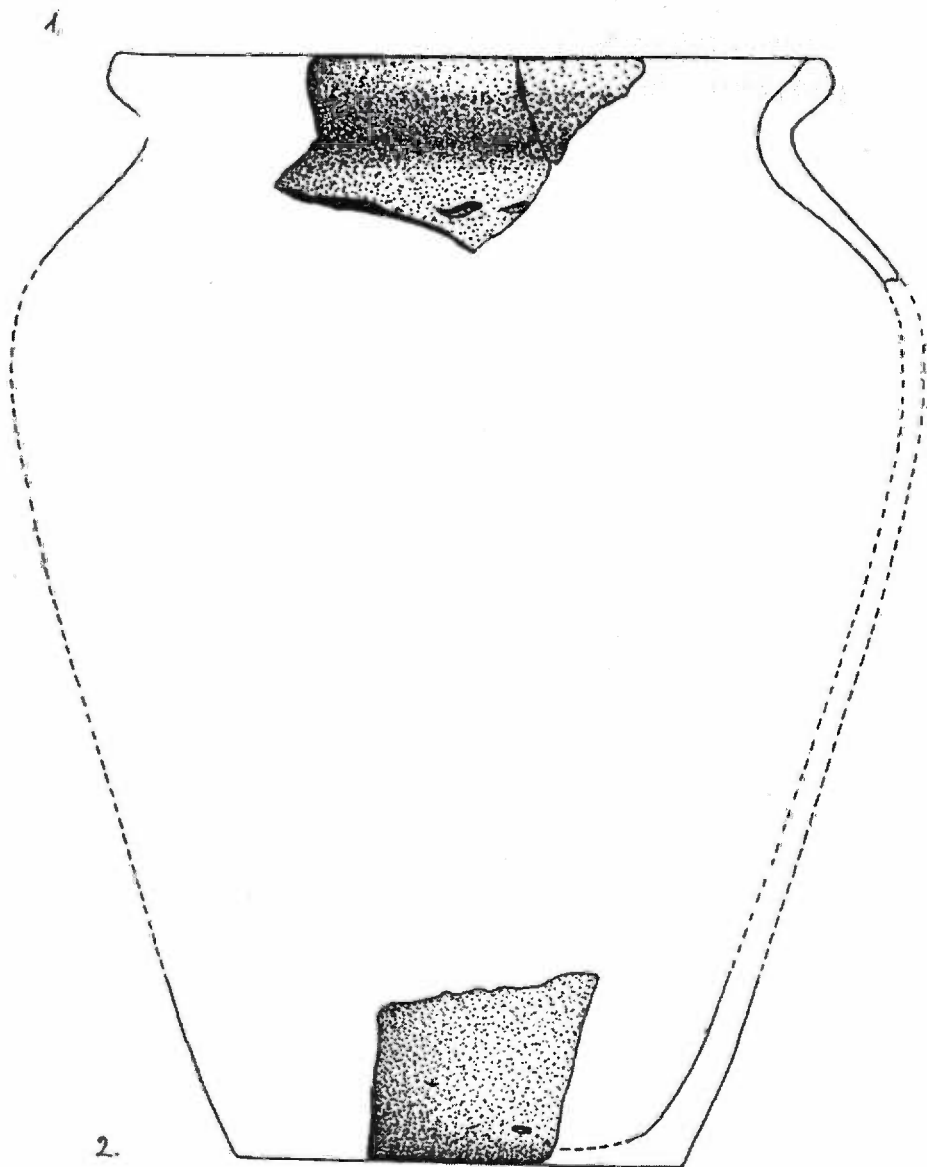
I. tábla.

- 1-2. vas nyílhegyek 3. vaskés (1. sír) 4-5. pasztagyöngyök (6. sír)
 6. fülesgomb (25. sír) 7. hajkarika (19. sír) 8-9. hajkarikák (39. sír)
 10. hajkarika (50. sír) 11. S-végű hajkarika (9. sír) 12-13. S-végű hajkarikák (10. sír)
 14. S-végű hajkarika (34. sír) 15. S-végű hajkarika (23. sír) 16. karikagyűrű (23. sír)
 17. karikagyűrű (35. sír) 18. karikagyűrű (39. sír) 19. pántgyűrű (41. sír)

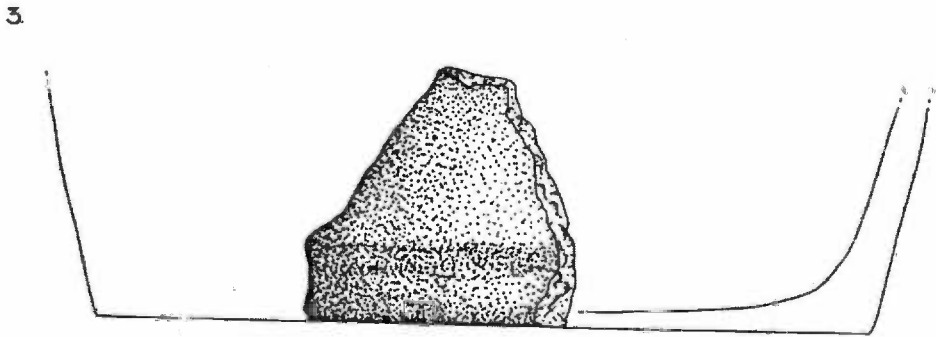
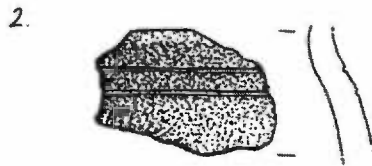
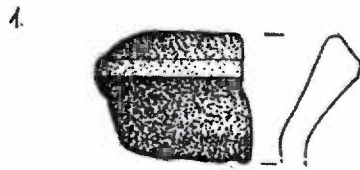
II. tábla.

1. fazékperem (A. 2001. 1. 114.) (2. objektum környéke, szórvány)
2. fazékalj (A. 2001. 1. 81.) (2/1-es ház)
3. fazékperem (A. 2001. 1. 117-118.) (3. számú kerámiaszóródás)
4. Üstperem (A. 2001. 1. 107.) (Szórvány a 2-3. sz. kis tárolók közötti részről)

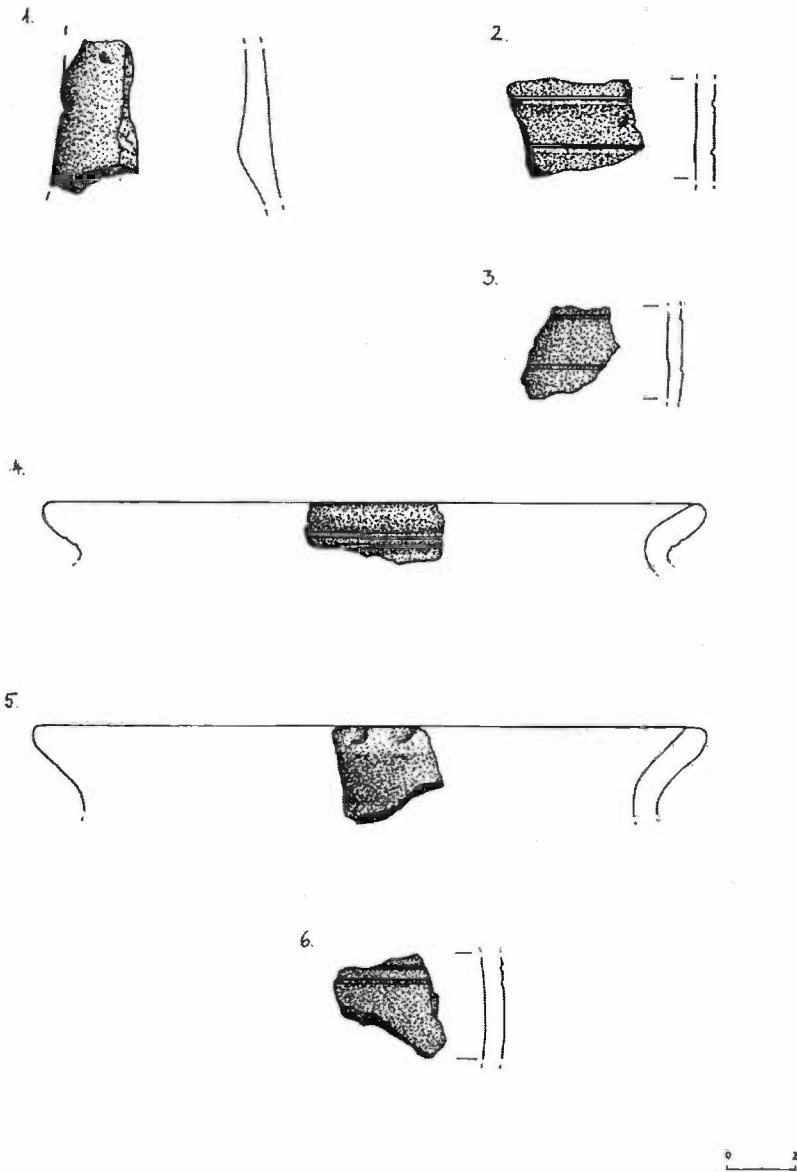
III. tábla.

- 1, fazékperem (A. 2001. 1. 23-24.) (2. számú cserépszóródás)
2, fazékalj (A. 2001. 1. 37.) (2/1-es ház)

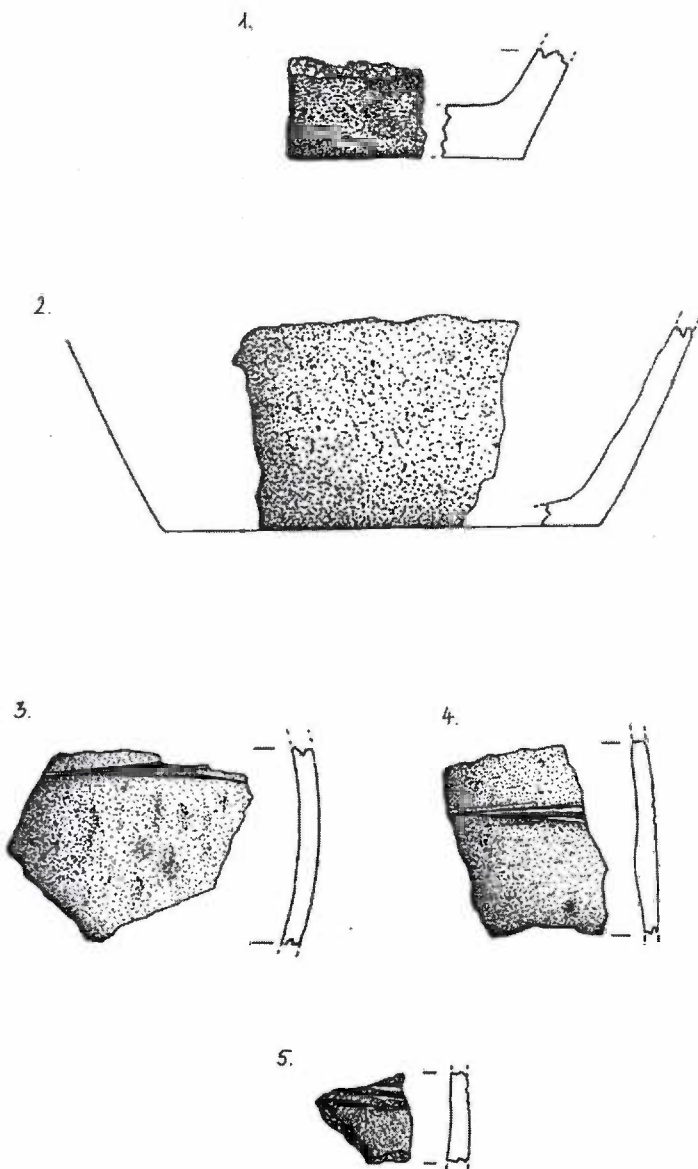
IV. tábla.

1. fazékperem (A. 2001. 1. 48.)
2. fazékoldal (A. 2001. 1. 62.) 3. fazékalj (A. 2001. 1.49-50.) (2/1-es ház)

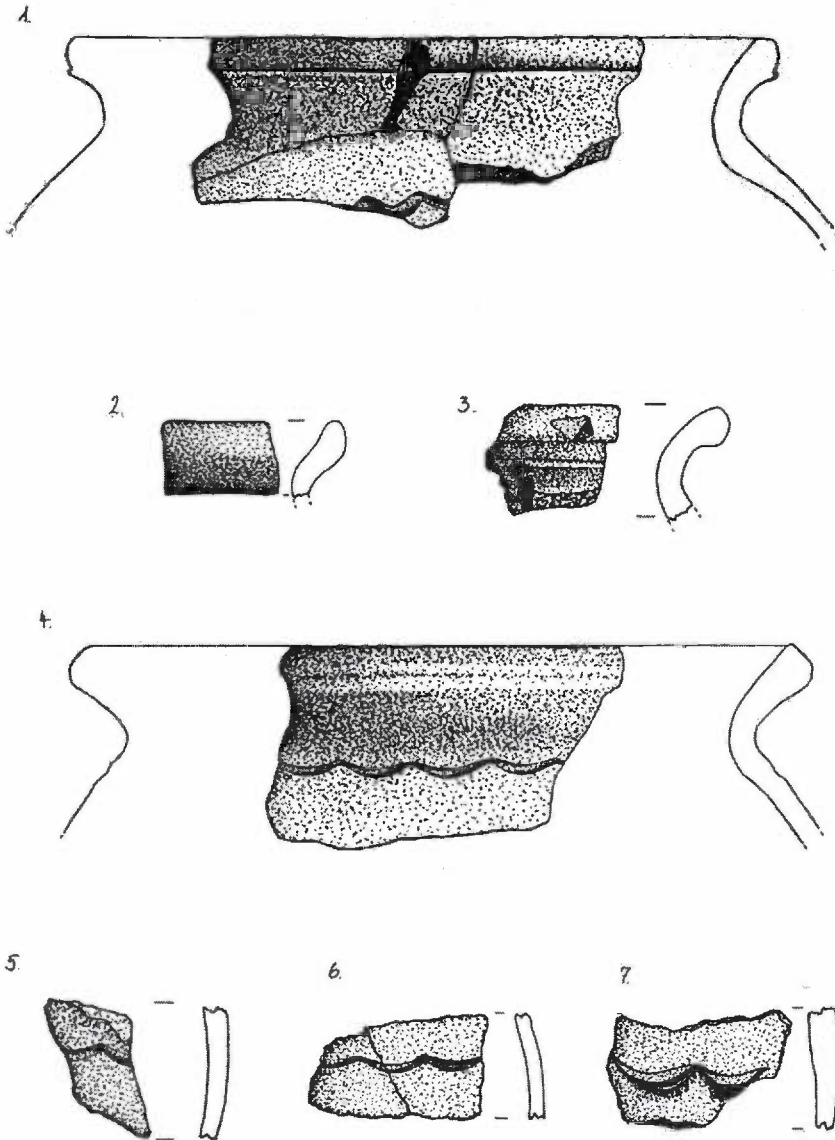
V. tábla.

1. palacknyak (A. 2001. 1. 51.) 2. fazékoldal (A. 2001. 1. 95.)
 3. fazékoldal (A. 2001. 1. 60.) 4. fazékperem (A. 2001. 1. 57.)
 5. fazékperem (A. 2001. 1. 58.)
 6. fazékoldal (A. 2001. 1. 61.) (2/1-es ház)

VI. tábla.

1. fazékalj (A. 2001. 1. 47.) (2/1-es ház)
 2. fazékalj (A. 2001. 1. 115.) (2. objektum környéke, szórvány)
 3-5. fazékoldalak (A. 2001. 1. 52-54.) (2/1-es ház.)

VII. tábla.

1. fazékperem (A. 2001. 1. 38.) 2. fazékperem (A. 2001. 1. 87.)
 3. fazékperem (A. 2001. 1. 86.) (2/1-es ház)
 4. fazékperem (A. 2001. 1. 116.) (3. számú kerámiaszóródás)
 5-7. (A. 2001. 1. 39-41.) (2/1-es ház)

Irodalom

Rövidítések:

AÉ = Archaeológiai Értesítő, Budapest

Dolg = Dolgozatok a Szegedi Tudomány-egyetem Régiségtudományi Intézetéből (Szeged)

EMÉ = Az Egri Múzeum Évkönyve, Eger

FontArchHung = Fontes Archaeologici Hungariae, Budapest

MFME = A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve, Szeged

RégFüz = Régészeti Füzetek, Budapest

RégTan = Régészeti Tanulmányok, Budapest

SMK = Somogyi Múzeumok Közleményei, Kaposvár

StudCom = Studia Comitatus, Budapest

BÁRDOS Edith

1978. Bárdos Edith: Középkori templom és temető Kaposvár határában (Előzetes jelentés a leletmentő ásatásról) SMK 3 (1978) 187-234.

1987. Bárdos Edith: Középkori templom és temető Kaposvár határában II. SMK VIII/1 Különnyomat Kaposvár

CS. SEBESTYÉN Károly

1932. A „Sagittis Hungarorum” A magyarok fija és nyila Dolg 8 167-226.

GEDAI István

1986. A magyar pénzverés kezdete Akadémiai kiadó, Budapest.

KISS Attila

1983. Baranya megye X-XI. századi sírleletei Budapest.

KOVALOVSKZI Júlia

1986. A Visegrád-várkerti Árpád-kori faluásatásról in. A magyar falu régésze Méri István (1911-1976) Cegléd 61-63.

KULCSÁR Mihály

1995. Az Árpád-kori templom körüli temetők kialakulásának kérdéséhez (Előzetes beszámoló az 1993-1994. évi baracsi feltárásokról) SMK 11 227-233.

KÜRTI Béla

1980. Honfoglalás kori magyar temető Szeged-Algyőn (Előzetes beszámoló) MFME 1978-79/1 323-348.

LASZLOVSZKI József

1991. Árpád-kori és későközépkori objektumok in. Régészeti ásatások Tiszafüred-Morotvaparton Szolnok 317-384.

LÁSZLÓ Gyula

1944. A honfoglaló magyar nép élete Budapest

MÉRI István

1952. Beszámoló a Tiszalök-Rázompusztai és Túrkeve-Mórici ásatások eredményeiről I. AÉ 79 49-67.

1964. Árpád-kori népi építészetünk feltárt emlékei Orosháza határában Régfüz Ser. II. 12/a

RÉVÉSZ László

1996. A karosi honfoglalás kori temetők (Régészeti adatok a Felső-Tisza-vidék X. századi történetéhez) Miskolc

- RÉVÉSZ László – M. NEPPER Ibolya
1996. A honfoglaló magyarság régészeti hagyatéka in. A honfoglaló magyarság Kiállítási katalógus Budapest 37-58.
- SZABÓ J. Győző
1976. Árpád-kori telep és temetője Sarud határában III. A temető leírása és a rendelkezéses temetkezések párhuzamai EMÉ 14 17-89.
- SZŐKE Béla
1962. A honfoglaló és kora-Árpád-kori magyarság régészeti emlékei RégTan 1 Budapest
- SZŐKE Béla – VÁNDOR László
1987. Pusztaszentlászló Árpád-kori temetője FontArchHung
- TARI Edit
2000. Pest megye középkori templomai StudCom 27 Szentendre
- TETTAMANTI Sarolta
1975. Temetkezési szokások a X-XI. században a Kárpát-medencében StudCom 3 79-123.
- VÁLYI Katalin
2000. Régészeti emlékek In. Európa és Magyarország Szent István korában 365-386.
- VIKOL Katalin
1988. Szent István és Szent László törvényei Összeállította: Vikol Katalin Reflektor Kiadó
- WOLF Mária – TAKÁCS Miklós – GÖMÖRI János
1996. Földvárak, települések, kézművesség in. A honfoglaló magyarság Kiállítási katalógus Budapest 57-64.

Ildikó Katalin Pap

Friedhofsdetail aus dem X-XI. Jahrhundert und Siedlungsdetail aus der Arpaden-Zeit am Fundort Vámosgyörk-MHAT

Der Fundort liegt im Komitat Heves, in der Feldmark der Gemeinde von Vámosgyörk, auf dem Standortgebiet des Treibstoffspeichers. (Bild 1.) Hier wurde 1997 ein Friedhofs- und Siedlungsdetail aus der Arpaden-Zeit von Csilla Farkas freigelegt. (Bild 2.) Am Fundort wurden vorzeitliche Bestattungen und Siedlungsspuren gefunden. Die Gräber des in Reihen angeordneten Friedhofes für das gemeine Volk (Bild 3.) bilden wahrscheinlich den früheren Teil der Begräbnisstätte. Die anderen Gräber befanden sich aller Wahrscheinlichkeit nach auf dem Hang des Hügels fächerförmig ausgebreitet. Das Fundmaterial des Friedhofes (Tabelle I.) setzt sich aus den in diesem Zeitalter üblichen Fundtypen zusammen: Pfeilspitzen, Messer aus Eisen, Perlen, ein Knopf mit Henkel und Ringschmuckstücke, die den größten Teil der Funde bilden: glatte und S-spitzige Haarringe und Trauringe. Das Material der Ringe ist Bronze und verzinnte Bronze, die Haarringe sind aus Bronze und Silber angefertigt. Die ausgegrabenen Funden – so auch das Friedhofsdetail – können aus den X-XI. Jahrhundert stammen.

Die Gräber sind in west-östlicher Richtung geortet, die Verstorbenen sind gestreckt in Rückenstellung. Die meisten beobachteten Gräber sind rechteckig mit abgerundeten Ecken, zwei Kindergräber sind oval, und es wurde auch ein in einem mumienförmigen Grab

begrabenen Gerippe gefunden. (Bild 5.) Diese Grabausgestaltung spricht auch für das frühe Datieren des Friedhofsdetails.

Das im Siedlungsdetail freigelegte Wohngebäude (Bild 6.) ist eine verästelte –Pfeifenbau-Konstruktion, so gehört es zu den gewöhnlichsten Haustypen der Arpaden-Zeit. Das Gebäude rückte an die Stelle eines vorzeitlichen kleineren Hauses. Der größte Teil der aus dem Haus und aus den anderen Objekten des Koloniedetails stammenden Fundmaterialien gehören zur frühen Arpaden-Zeit, so die großkalibrigen, breitschultrigen, mit Wellenlinien verzierten (Tabelle VII. 1, 4-7.) und abgestrichenen Töpfe (T. II. 1., T. III. 1.), und ein aufpolierter Flaschenhals (T. V. 1.) Es wurden auch Keramikscherben ausdrücklich aus der späten Arpaden-Zeit gefunden, wie das Bruchstück eines aus feuerfestem weißen Lehm angefertigten Topfes, der mit waagrecht herumlaufenden eingeritzten Linien verziert wurde. (T. V. 2.) Das Siedlungsdetail kann man aufgrund des Keramikmaterials auf die X-XIII. Jahrhunderte datieren.

Das Verhältnis des Friedhofes und des Siedlungsdetails zu einander ist ungeklärt, beide konnten im Gebrauch desselben Volkes sein, das konnte aber aufgrund der Angaben der teilweisen Freilegung nicht bewiesen werden.

PAP ILDIKÓ KATALIN
Savaria Múzeum
H-9700 Szombathely
Kisfaludy u. 9.